

1. csoport

Szlovénia a Balkán-félsziget északnyugati kapujában elterülő 20 273 km² területű köztársaság. Az ország lakossága 2 millió főre tehető. Vallásilag, etnikailag, kulturálisan (pl. egységes latin írásmód használata) is homogén. Jugoszlávia államai közül elsőként Szlovénia kiáltotta ki függetlenségét 1991-ben, majd az ún. tíznapos háborúban meg is védte azt. A gyors siker oka elsősorban az volt, hogy Szlovénia lényegében egynemzetiségű ország, területén alig élnek szerbek.

Szlovénia sokrétű, ám szerény készleteket rejtő érclelőhelyeinek kiaknázása már az ipari forradalom előtt megkezdődött. Ennek ellenére Szlovénia Jugoszlávián belüli gazdasági fölénye egyre markánsabbá vált: a 80-as években Jugoszlávia ipari termelésének 1/5-ét adta. Az iparszerkezet élére a fémfeldolgozás került, amely kvalifikált munkaerőt igénylő, magas műszaki színvonalú ágazatokkal (pl. elektronika, távközlés, műszergyártás, járműipar) gyarapodott; ezeket élénk együttműködési kapcsolatok fűzik a fejlett európai országokhoz. A vegyiparból a gyógyszergyártás emelhető ki. Az ország fővárosa, az ókori borostyánkő út mentén kialakult Ljubljana a hasonló nevű medencében, a Száva közvetlen közelében fekszik. Ma már jelentős gépek, elektronikus műszerek és gyógyszerek gyártása történik itt. A Dráva-parti Maribor városát érdemes még megemlíteni. A városközlekedési csomópont, emellett híres egyetemiről és sokoldalú ipari tevékenységéről. Kiemelkedő szerepe van a teherautók, buszok, vasúti kocsik gyártásában is.

Természeti adottságai közül az ország területének felét kitevő erdőket – jórészt fenyvesek- lehet megemlíteni. A nagy múltú visszatekintő fafeldolgozás (papíripar és bútorgyártás) azonban ma már sok külföldi nyersanyagot is fogyaszt, és jelentősége csökkenőben van. A demokratikus politikai rendszer és a piacgazdaság kiépítésében elért eredményei tették lehetővé, hogy – egyedül a jugoszláv utódállamok közül – 1996-ban az EU társult országává váljon, és a teljes jogú tagságot is gyorsan elérje (2004). A további töretlen fejlődés bizonyítéka, hogy az ország az új tagállamok közül elsőként csatlakozhatott 2007-től az euró övezethez.

Ugyanakkor a 2008-as világválság Közép-Európa az egyik legérzékenyebben ezt az országot érintette. Ennek fő oka, hogy kereskedelmi partnereinek gazdasági recessziója miatt a kivitel nagy arányban csökkent. A válsága 10% feletti GDP csökkenést és 10% feletti munkanélküliséget eredményezett, továbbá a bankrendszer meggyengüléséhez és az államadósság drasztikus növekedéséhez (20%-ról 70%-ra) vezetett.

2. csoport

Horvátország

Horvátországban függetlenség kikiáltása után, 1991-ben azonnal háború tört ki, melyet Szerbia indított és csak 1995-ben fejeződött be. A háború által okozott károk egyes becslések szerint elérték a 20 milliárd USD-t is. Ezzel együtt 1991-ben kezdődött az országban egy komoly gazdasági visszaesés is. Ebből a sokkból Horvátország csak a 2000-es évekre tudott csak kilábalni.

A független ország területe 56 594 km². A kontinentális éghajlatú, dombvidéki szlavóniai termőkörzetben gabonaféléket és ipari növényeket (hagyományosan cukorrépát és napraforgót), valamint hüvelyeseket termesztenek. Az adriai partokon teraszos lejtőkön olajfa, szőlő, mandula, füge, citrusfélék, kivi terem. Ezen kívül a gazdaság fellendülésének alappillére a tengerparti dalmáciai sávban lévő fejlett turizmus lett. Az országot több mint 10 millió turista keresi fel évente, hogy Európa egyik legszebb, legtisztább tengerpartján, vagy a hangulatos műemlékvárosokban, vagy a tengerparthoz közeli nemzeti parkokban pihenjék ki fáradalmaikat. A turizmus fejlettségének hatására Szlovénia után a második legfejlettebb ország az utódállamok között.

Az országnak legfontosabb külkereskedelmi partnerei az EU tagállamok, főként Szlovénia, Németország és Olaszország. Horvátországba még nem érkezett sok külföldi működőtőke, így kevés a modern nagyvállalat, ezért a versenyképes ipar még hiányzik. Zágráb, az ország fővárosa nemzetközileg is jól ismert vásárváros. Ipara elsősorban a szakképzett munkaerőre, illetve a fogyasztópiacra települt. Split, a második legforgalmasabb kikötőváros ipara (cementgyártás, vegyipar, hajógyártás), komoly környezetszennyezést is okoz a területen. A 2008-as világválság súlyosan érintette az országot. A turisták számának csökkenés és az ország GDP jórészét kitevő lakossági fogyasztás csökkent. Ezzel együtt az államadósság (70%) és munkanélküliség (kb.14%) növekedéséhez vezetett. 2013-ban az EU 28. tagállamaként csatlakozott. Emellett tagja az ENSZ-nek és a NATO-nak is.

3. csoport

Macedónia

A Balkán-félszigeten elhelyezkedő 25 713 km² területű ország északon Szerbiával, nyugaton Albániával, délen Görögországgal, keleten Bulgáriával határos.

Macedónia 1991-es, békés úton történő függetlenné válása idején a jugoszláv köztársaságok közül a legfejletlenebb volt, elesett az addigi központi pénzforrásoktól is, sújtották még az infrastruktúra hiánya, a Jugoszlávia elleni ENSZ-szankciók és a görög embargó. Miután kikiáltották a függetlenséget, az önállóság nemzetközi elismerése még várat magára, mert Görögország Macedónia területi követelésétől tartva megakadályozta az új állam felvételét az ENSZ-be. 15 hónapig tartó tárgyalássorozat után, 1993. április 8-án az ország görög nyomásra Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság (FYROM) néven lett az ENSZ 181. tagállama. Az 1996 után megindult gazdasági növekedést a 2001 elején kirobbant albán felkelés ismét visszavetette. A politikai válság rendezése után a gazdasági rendeződés is megkezdődött, a 2008 pénzügyi világválság előtt a bruttó hazai termék (GDP) növekedése meghaladta a 3 százalékot. Az ország makrogazdasági stabilitása ellenére sem vonzza a külföldi befektetőket, a kevés újonnan létrehozott munkahely pedig nem sokat javít a 30 százalékot meghaladó munkanélküliségi rátán. Egyes műszaki és ipari területeken versenyképes az ország, fejlett az oktatás és a szakképzés, de más területeken nagy a lemaradás.

A becslések szerint a GDP 20 százalékát a szürkegazdaság termeli meg, illetve a kivándorlás is súlyosbítja az ország helyzetét. Emellett a migráció egyik fontos tranzit országa, ami súlyos költséget jelent az amúgy is gyenge gazdaság számára.

Macedónia 2001. november 15-én módosított alkotmány értelmében parlamentáris köztársaság. 2005-től pedig az EU tagjelölt állama.

4. csoport

Bosznia-Hercegovinát

Bosznia-Hercegovinát a második világháború alatt, 1943. november 25-én alapították, majd pedig a hat jugoszláv tagköztársaság egyike lett. Innentől kezdve 1980-as évekig viszonylagos nyugalom jellemezte a boszniai viszonyokat. Ekkor azonban erősödni kezdett a nacionalizmus a térségben, amely végül 1992-ben a függetlenség megszavazásához vezetett. A lakosság nagyfokú etnikai keveredése miatt ez az állam vált a legtragikusabb sorsúvá a polgárháborúban. A függetlenség kikiáltására a Bosznia területén élő szerb közösségek szintén saját önálló államuk megalkotásával válaszoltak, ezt azonban csak Szerbia támogatta. Kibört a polgárháború Szerbia, Horvátország, és Bosznia között, amely több százezer halálos áldozatot és 1 millió fölötti menekültet eredményezett. 51 197 km² Bosznia–Hercegovina 1995-ben hosszú háborúban tudott önállóvá válni. Az ország két történelmi területi egységből áll, a délnyugati (főként horvátok és muszlimok által lakott) Hercegovinából és a keleti, északi (főként szerb és bosnyák) Boszniából.

Teljesen Az ország a mai napig nem volt képes teljesen újjáépülni. Ez a gazdaságában is tetten érhető. A gazdaság valós állapotát nehéz felmérni, mert annak ellenére, hogy mindkét entitás kiadja statisztikai adatait, az egész államra vonatkozó adatok korlátozottan állnak rendelkezésre. Gazdaságának gerincét a mezőgazdasági terményei (a búza, kukorica, valamint a különféle zöldségek és gyümölcsök), illetve ipari termékei (vasipar, autóipar, textilipar, dohánygyártás) adják. Kedvezőek a kilátásai a fellendülőben levő turizmusnak. Sajnos hivatalos statisztika nem veszi figyelembe az országszerte elterjedt, és minden társadalmi rétegben jelentős mértékű szürkegazdaságot. Gazdasági téren elsődlegesen az etnikai villongások gyengítik az országot, illetve a külföldi tőke beáramlását. Napjainkban is az egyik legszegényebb utódállam. Nagy a korrupció és a munkanélküliség (kb. 40%, ami legmagasabb Európában) is. Az ország az EU-hoz csatlakozási szándékát jelezte már. Jelenleg lehetséges tagjelölt, mert még rengeteg reformot kell végrehajtani a csatlakozáshoz.

5. csoport

Szerbia

A 77 498 km² területű Szerbia a legnagyobb és legnépesebb volt a szövetségi köztársaságok közül. A balkáni ország északon Magyarországgal, keleten Romániával és Bulgáriával, délen Macedóniával és Albániával, nyugaton Montenegróval, Bosznia-Hercegovinával és Horvátországgal határos. Jugoszlávia szétesése azonban bizonytalanná tette a jövőjét. A volt Jugoszlávia felbomlását követő piacvesztés, a délszláv háború és az emiatt elrendelt nemzetközi gazdasági szankciók súlyos helyzetbe hozták a gazdaságot. Helyzetét némileg javította, hogy a Világbank és az IMF tagja lett, ezért egy adományozó konferencián 1,3 milliárd dollárt ajánlottak fel számára és adósságának egy részét elengedték. A gazdasági helyzet lassan javul, s mivel Szerbia és Montenegró gazdasága sosem integrálódott igazán, az államközösség felbomlásának gazdasági téren nem volt megrázó hatása. Ennek ellenére az ország szövetségi állam felbomlásának egyik nagy vesztese lett.

Súlyos probléma az országnak, hogy nagyszámú szerbség került a határokon kívülre és jelentős területi veszteség is érte. A Vajdaságban, Szerbia autonóm tartományában gyakoriak az etnikai feszültségek. A koszovói háború során a NATO légitámadásai által lerombolt fontosabb ipari üzemek, illetve 2008-ban Koszovó elszakadása is gazdasági és politika bizonytalanságot okoztak. A munkanélküliség 20% feletti. A belső piac elvesztése, az ipari termelés drasztikus visszaesése és ennek folyamán a nagyfokú kivándorlás miatt az ország Balkán-félsziget szegényebb országaihoz tartozik. A külföldi tőkebefektetésekkel és az IMF-hittel kezd a gazdaság helyreállni. A gazdaság jelenlegi fő húzóágazatai (gépgyártás, vegyipar, élelmiszeripar és a textilipar) a fővárosban összpontosulnak. Szerbiának etnikai, vallási és gazdasági nehézségekkel is szembe néznie.

Az ország államformája parlamentáris köztársaság. Fontos az ország külpolitikájában az Európai Unióhoz való csatlakozás igénye. Jelenleg az ország tagjelöltként várakozik a csatlakozásra.

6. csoport

Montenegró

A 13 812 km² területű Montenegró (szerb nyelven: Crna Gora) a Dinári-hegység vonulatain fekszik. Délnyugaton Horvátország, nyugaton Bosznia-Hercegovina, északon Szerbia, keleten Koszovó, dél-keleten Albánia és délen az Adriai-tenger határolja.

Montenegró Koszovó után a legfiatalabb állama a balkáni térségnek. A Montenegró néven létező önálló fejedelemség, csak az I. világháború után lett Szerbia része. Egy 2006-ban tartott népszavazás döntött arról, hogy változtassanak az alkotmányon, és békés úton Montenegró különváljon az addig Szerbia és Montenegró néven működő államalakulattól. Montenegró így 2006 óta létezik önálló államként, és kezelhető önálló gazdaságként. A Szerbiától való különválást Montenegró esetében nem támasztotta alá a nemzetiségi arányok megoszlása, mint a Koszovói esetben. Az ország lakosságának 43%-a vallja magát montenegróinak, 32% szerb, 11% bosnyák. De természetesen ez a helyzet teljesen különbözött Koszovóétól, hiszen történelmileg csak rövid ideig tartozott Montenegró Szerbiához.

A függetlenség kikiáltása a gazdaságot jóformán nem érintette, mivel Szerbia és Montenegró már államszövetségük idején is különálló piaci rendszerrel rendelkezett. 2005-től Montenegró felgyorsította a privatizációt, s egyre jelentősebbek lettek az idegenforgalomból származó bevételek. 2004 és 2008 között a gazdaság évente átlagosan 7 százalékkal nőtt. A montenegrói gazdaság egyik különlegessége, hogy annak ellenére, hogy az ország nem tagja az Európa Uniónak, a hivatalos pénznem mégis az euró. Ez leginkább a kéksisakosok (ENSZ katonák) múltbeli állomásozásának tudható be. Az euróban való fizetés lehetősége mindenesetre jó ajánlólevelet jelent az európai bázisra alapozó turizmusnak, amely az elmúlt években is jól fejlődött, és várhatóan a következő években is fejlődni fog. Kedvez az euró jelenléte a külföldi befektetések megjelenésének is, amelyek elsősorban a turisztikai, távközlési, és ingatlanpiaci szektorokban jelentősek. A 2008-as gazdasági válság Montenegró GDP-jének sem tett jót. A válság hatására az IMF-hez hitelért kellett fordulnia. A válság egyben rávilágított, hogy a fentebb olvasható húzóágazatok (turizmus, ingatlankereskedelem és pénzügyi szektor) mellett az ipari termelést is szükséges lenne fejleszteni, kerülve az egy oldalú gazdasági torzulást. Az országban a munkanélküliség a régióban lévő társaihoz képest alacsonyabb, de még így is magas európai viszonylatban (11%). A 2007. október 20-án elfogadott alkotmány értelmében az ország államformája parlamentáris köztársaság. Montenegrót 2010. december 17-én az Európai Unió (EU) tagjelölt országává nyilvánították.

7. csoport

Koszovó

A 10 887 km² területű Koszovó a Balkán-félsziget legszegényebb országa. A tartomány a volt Jugoszlávia, majd Szerbia-Montenegró legkevésbé fejlett területének számított, szegénysége azonban nem Jugoszlávia öröksége, hanem több évszázadra visszanyúló lemaradás. A Szerbiától való függést, főleg az északi területeken, a függetlenség kikiáltása során nem sikerült teljes mértékben felszámolni.

Az ország 2008 békés úton elvált Szerbiától, de ezt Szerbia mai napig nem ismeri el. Nagy a szakadék az északi, és a déli, főleg albánok lakta régió között. Az utóbbi években fejlődés mutatkozott Koszovó gazdaságának piaci alapú átalakításában, azonban az ország még mindig nagymértékben rá van utalva a nemzetközi közösség és a diaszpóra anyagi és technikai támogatására. A mintegy félmillió, többségében Németországban és Svájcban élő diaszpóra hazautalásai a GDP kb. 30%-át teszik ki, a segélyek pedig mintegy 15%-ot jelentenek. A GDP az elmúlt években 5% körüli dinamikával nőtt, de az ország gazdasága még így sem jelentős. A 45% körüli munkanélküliség igen súlyos probléma, mely a szürkepiac folyamatos erősödéséhez, illetve a lakosság nagyfokú elvándorlásához vezet. A koszovói lakosság többsége a fővároson kívüli él, jelentős tömeget foglalkoztat a mezőgazdaság. Az ipar, mint gazdasági ágazat szint teljes egészében hiányzik.

Koszovó ásványkincs vagyona európai összehasonlításban is jelentős, ugyanakkor a feldolgozó ipari kapacitás fejletlen, miután eddig a nyersanyagokat főleg Szerbia gazdasága hasznosította. A bányászati szektorban olyan meghatározó érctermékek szerepelnek, mint a nikkell, a cink, króm, alumínium, magnézium, az ón és az ólom, valamint az ezüst.

Az ország államformája parlamentáris köztársaság. A kormány jelezte csatlakozási szándékát az EU-hoz. Jelenleg lehetséges tagjelölt. Montenegrohoz hasonlóan a pénzügyi stabilizáció érdekében a hivatalos fizetőeszköze euro. Ez a gazdaság számára előnyt jelent, de még így sok reformra van szüksége, hogy talpra álljon a gazdaság. A csatlakozást és gazdaságot is hátráltatja, hogy napjainkban is sok ország nem tekinti önálló országnak: pl. Oroszország, Kína, és néhány EU-s ország sem.